Gemeente en energiegemeenschap

De rollen van gemeenten in relatie tot de energiegemeenschap

September 2026

Inhoud

Samenvatting en aanbevelingen 2
1. Inleiding 4
1.1 Leeswijzer 4
2. Rollen van een gemeente ten opzichte van een energiegemeenschap 5
2.1 De rollen van een gemeente ten opzichte van een energiegemeenschap 5
3. De gemeente als publieke partij 8
3.1 De gemeente als visie- en strategiebepaler 8
3.2 De gemeente als regisseur en beleidsmaker 8
3.3 De gemeente als subsidiegever 9
3.4 De gemeente als controleur, vergunningverlener en handhaver 9
3.5 De gemeente als voorlichter en communicator 10
4. De gemeente als private partij 11
4.1 Gemeente als vastgoed of grondeigenaar 11
4.2 Gemeente als financier en aandeelhouder 12
4.3 Gemeente als ondersteuner en opdrachtgever 13
5. Gemeenten binnen de energiegemeenschap 14
5.1 Gemeente als lid van een energiegemeenschap 14
5.2 Invloed van de gemeente als lid van een energiegemeenschap 15
6. Koppelkansen en risico's bij rolstapeling 16
6.1 Koppelkansen 16
6.2 Risico's 17
6.3 Rolstapeling specifiek bij energiearmoede 18
7. Conclusie en aanbevelingen 19
Bijlage 1: wettekst en definitie 22

Samenvatting en aanbevelingen

Gemeenten zijn onmisbaar in de energietransitie. Hun rol ten opzichte van energiegemeenschappen is veelzijdig en vraagt om visie, bestuurlijke lef en de bereidheid om te experimenteren.

Als publieke partij is de gemeente bij uitstek in staat het algemeen belang te waarborgen en de juiste randvoorwaarden te scheppen voor de energietransitie. Tegelijkertijd kunnen gemeenten als assetbeheerder, grondeigenaar en afnemer van energie een privaatrechtelijke verhouding tot een energiegemeenschap aannemen. Ook kan een gemeente lid worden van een energiegemeenschap. Die combinatie van rollen is geen beperking, maar een kans: gemeenten kunnen zo het goede voorbeeld geven én bijdragen aan de levensvatbaarheid van lokale energie-initiatieven.

De meerwaarde ontstaat wanneer de autonomie en gelijkwaardigheid van energiegemeenschappen centraal staan en de gemeente zorgvuldig en transparant omgaat met haar verschillende rollen. Wanneer de gemeente zich bewust is van haar verschillende rollen, ontstaat er ruimte voor een krachtige samenwerking in het publieke belang. Een samenwerking die de energietransitie lokaal zowel efficiënt als rechtvaardig vormgeeft.

Energie Samen adviseert gemeenten om zich hier goed in te verdiepen en hierover heldere afspraken te maken met de gemeenschap. Onze aanbevelingen richting gemeenten:

1. Verdiep je in de verschillende rollen.
Onduidelijkheid over de rollen kan tot verwarring, belangenverstrengeling en zelfs juridische risico's leiden. Verdiep je in de rollen die je kunt spelen en de mogelijke koppelkansen en risico's daartussen.

2. Scheid je publiekrechtelijke rol strikt van een eventueel lidmaatschap.
Word je lid van een energiegemeenschap? Doe dat dan als gelijkwaardige partij en niet om via die route alsnog regie te voeren. Lidmaatschap van een gemeenschap is geen sturingsinstrument, want er wordt met gelijk stemrecht gewerkt. Wil je sturen? Doe dat dan niet via je stem in de ledenvergadering maar via beleid, een vergunning of contract.

3. Maak een expliciete visie op energiegemeenschappen.
De visie op energiegemeenschappen is het fundament onder je publiekrechtelijke rol. Veel gemeenten hebben dit nog steeds niet vastgelegd. Zonder visie stuur je niet bewust.

4. Vertaal die visie naar beleid met tanden, niet naar een vrijblijvende ambitie.
Wil je een rol voor energiegemeenschappen en lokaal eigendom? Maak hier dan ruimte voor via vergunningsvoorwaarden, een verordening of je eigen inkoopbeleid. Zonder

concreet beleid ligt de zeggenschap over het decentrale energiesysteem zo bij externe partijen.

5. Pleit als gemeente zelf actief voor gelijk stemrecht, ook waar de wet dit niet verplicht.
Het is wettelijk niet in alle gevallen verplicht voor een energiegemeenschap om gelijk stemrecht onder de leden te hanteren, maar wij vinden dat elke gemeente hier zelf op moeten aandringen. Het is in lijn met de ICA-principes en de Europese eis dat geen enkel lid de gemeenschap mag domineren. Gelijk stemrecht voorkomt misbruik van het concept ‘energiegemeenschap’ en zorgt ervoor dat zeggenschap echt op een democratische manier bij de gemeenschap komt. Dit versterkt een rechtvaardige energietransitie.

6. Aanbeveling voor de Rijksoverheid: actualiseer het inkoopbeleid en de Nederlandse vertaling van het Europees aanbestedingsrecht.
Dakverhuur, een leveringscontract, een samenwerkingsopdracht: het zijn geen neutrale transacties. Je kunt hierbij specifiek voor de energiegemeenschap kiezen boven andere partijen. De Rijksoverheid moet het algemeen inkoopbeleid actualiseren op basis van Europese ontwikkelingen. Het NKP voerde hierover een oefenrechtszaak. Benut de mogelijkheden om energiegemeenschappen op een bijzondere manier te behandelen.

7. Aanbeveling voor gemeenten: actualiseer het subsidiebeleid met de karakteristieken van de energiegemeenschap en lees je in op staatssteunregels.
Een subsidie biedt gemeenten de mogelijkheid om steun voor energiegemeenschappen te organiseren. Zorg daarom dat je algemene en/of specifieke subsidiebeleid hierop aansluit. Het kennisdossier van Energie Samen biedt hiervoor praktische handvatten. Door hier vooraf rekening mee te houden, voorkom je dat je het subsidiebeleid achteraf moet aanpassen.

8. Geef bewoners tijd om zich te organiseren, voordat je een kavel toewijst aan een warmtebedrijf of een opwekproject zonder lokaal eigendom faciliteert.
Een energiegemeenschap ontstaat niet van de ene op de andere dag. Het kost bewoners en lokale ondernemers tijd om zich te organiseren. Een gemeente die hier te snel in gaat, creëert een patstelling met haar eigen inwoners. Dit is precies wat een regisserende gemeente moet voorkomen. Omgekeerd kan het ook voorkomen dat een initiatief al ver is, maar een gemeente nog moet leren hoe zij zich moet organiseren. Hiervoor adviseren we om aan de slag te gaan met het concept 'Opgroeiruimte'. Dit is het begrip voor de ruimte én het proces waarin gemeenten en lokale energie-initiatieven samen groeien naar een volwassen partnerschap.

1. Inleiding

Op 10 december 2024 nam de Eerste Kamer de Energiewet aan. Energiegemeenschappen kregen daarmee een officiële plek in het energiesysteem. Nederland sluit hiermee aan bij Europese regelgeving, waarin al sinds 2018 definities voor ‘energy communities’ zijn opgenomen.

Voor gemeenten is dit relevant, want energiegemeenschappen dragen bij aan doelen rondom duurzaamheid, het tegengaan van energiearmoede en het verminderen van netcongestie. Maar de nieuwe status roept ook vragen op. Onder andere: welke rollen heeft de gemeente ten opzichte van een energiegemeenschap? En welke juridische vraagstukken brengen deze rollen met zich mee? Een gemeente heeft vaak meerdere rollen tegelijk: beleidsmaker, vergunningverlener, vastgoedeigenaar en financier.

Deze rolstapeling binnen een gemeente biedt koppelkansen: rollen kunnen elkaar versterken. Als een gemeente die als vastgoedeigenaar optreedt, ook een dak beschikbaar stelt voor zonnepanelen, dan ligt het bijvoorbeeld voor de hand om ook als afnemer van die energie op te treden.

Maar rolstapeling brengt ook risico’s met zich mee. Onduidelijkheid hierover leidt tot verwarring bij zowel bewoners als bij ambtenaren en bestuurders. Denk aan belangenverstrengeling als een gemeente een vergunning verleent aan een initiatief waarin zij zelf financier en/of aandeelhouder is. Dit raakt ook aan juridische vraagstukken, zoals staatssteun, aanbestedingsrecht en mededinging: wanneer mag een gemeente een energiegemeenschap bevoordelen ten opzichte van andere partijen? In dit document brengen we de risico’s van rolstapeling en de juridische vraagstukken die daarbij spelen in kaart.

Binnen gemeenten liggen deze rollen vaak ook bij verschillende afdelingen. Goede afstemming daartussen is dan essentieel. Bij tegenstrijdige belangen is escalatie naar wethouders of de gemeenteraad nodig. Dit document helpt gemeenten om hun rollen te herkennen en bewust te kiezen voor de benodigde afstemming.

1.1 Leeswijzer

Dit paper maakt deel uit van een reeks over de verschillende partijen binnen energiegemeenschappen. Dit deel gaat over de juridische en praktische betekenis voor gemeenten: welke rollen zij vervullen en welke koppelkansen en risico’s daarbij spelen. De paper is bedoeld voor ambtenaren, beleidsmakers en uitvoerders van energiegemeenschappen.

We baseren ons op ervaringen uit bestaande projecten. We bouwen voort op bestaande praktijklessen en kennisdossiers, in plaats van het wiel opnieuw uit te vinden. Dit paper is bedoeld als startpunt, gebaseerd op de kennis die op dit moment beschikbaar is. We werken aan een bredere kenniscollectie op de kennisbank energiegemeenschappen, waarin we op basis van voortschrijdende praktijkervaring de

laatste stand van zaken bijhouden. Dit paper is dan ook nog niet volledig, maar vormt het startpunt.

2. Rollen van een gemeente ten opzichte van een energiegemeenschap

De gemeente heeft als primaire taak haar publieke verantwoordelijkheid: zij stelt kaders, bepaalt ruimtelijk beleid, verleent vergunningen en zorgt voor een rechtvaardige en inclusieve energietransitie. Deze rol vraagt om het vooropstellen van het algemeen belang en het bijdragen aan een gelijk speelveld voor alle burgers en marktpartijen. Vanuit deze rol moet een gemeente bijvoorbeeld de belangen van de energiegemeenschap afwegen tegen alle andere belangen, zoals die van inwoners en bedrijven binnen de gemeente, maar ook die van buurgemeenten, natuur en erfgoed.

Daarnaast kan een gemeente privaatrechtelijke activiteiten uitvoeren. Zo kan zij diensten inkopen, aandeelhouder worden in bedrijven, grond of vastgoed in eigendom hebben en stroom inkopen. Ook kan zij lid worden van een energiegemeenschap. De energiegemeenschap is een coöperatief bedrijf dat de private belangen van haar leden vertegenwoordigt. De activiteiten die de gemeente uitvoert als lid, zijn privaatrechtelijke activiteiten. Daar gaan we in hoofdstuk 5 verder op in.

Vanwege de bovenstaande situatie moet de gemeente goed oog hebben voor het scheiden van haar publieke rol, haar privaatrechtelijke taken en haar lidmaatschapsrol binnen de energiegemeenschap.

1.2 De rollen van een gemeente ten opzichte van een energiegemeenschap

We identificeren minimaal 16 verschillende rollen die een gemeente kan hebben ten opzichte van een energiegemeenschap. Deze zijn grofweg op te delen in twee juridische hoedanigheden van de gemeente: de publiekrechtelijke en de privaatrechtelijke. Al deze rollen, in beide juridische hoedanigheden, bevinden zich buiten de energiegemeenschap, behalve één: de rol van lid van de gemeenschap.

Figuur 1: de rollen van een gemeente ten opzichte van een energiegemeenschap. Opgesplitst in publiekrechtlijk en privaatrechtelijk

1. De gemeente als publieke partij buiten de gemeenschap

De gemeente handelt vanuit haar publieke verantwoordelijkheid: denk aan visie en regie, beleid, vergunningverlening, controle, subsidiëring en communicatie. Zij kan energiegemeenschappen stimuleren en randvoorwaarden scheppen, maar doet dat vanuit haar positie als overheid, als bewaker van het publiek belang.

2. De gemeente als privaatrechtelijke partij buiten de gemeenschap

De gemeente kan bijvoorbeeld vastgoedeigenaar, financier, opdrachtgever of afnemer zijn. Vanuit deze positie kan zij privaatrechtelijke relaties aangaan met de energiegemeenschap. Hier komen vraagstukken als aanbestedingsrecht, staatssteun en marktconformiteit in beeld.

3. De gemeente als deelnemer binnen de energiegemeenschap

De gemeente kan er ook voor kiezen om onderdeel van de energiegemeenschap te worden via lidmaatschap. Zij participeert dan in de gezamenlijke governance en in beginsel op gelijke voet met andere deelnemers. Haar positie als overheid geeft haar binnen de gemeenschap geen bijzondere zeggenschap ten opzichte van andere leden.

In de volgende hoofdstukken gaan we nader in op deze drie verschillende posities en de rollen die de gemeente daarbinnen kan vervullen.

2. De gemeente als publieke partij

De rollen van een gemeente die wij identificeren vanuit haar publiekrechtelijke taak ten opzichte van een energiegemeenschap zijn als volgt:

- Visie en strategie bepalen
- Regisseur warmtetransitie
- Beleidsmaker
- Subsidiegever
- Vergunningverlener en handhaver
- Controleur
- Voorlichter en communicator

2.1 De gemeente als visie- en strategiebepaler

Een belangrijke publieke rol van de gemeente is haar rol als bevoegd gezag en regisseur van de lokale energietransitie. Vanuit haar verantwoordelijkheid voor de ruimtelijke ordening en de warmtetransitie bepaalt de gemeente hoe schaarse ruimte en middelen worden ingezet voor energieopwekking, infrastructuur, woningbouw en economische ontwikkeling. Daarbij bewaakt zij publieke belangen als betaalbaarheid, betrouwbaarheid en rechtvaardigheid en zorgt zij voor samenhang in het lokale energiesysteem.

Deze regierol als bevoegd gezag begint met visie. De gemeente bepaalt haar ambities voor de energietransitie en welke rol zij energiegemeenschappen daarin geeft. Dit is een politiek gesprek met de gemeenteraad. Daarin kiest de gemeente tussen een aanjagende en een faciliterende rol. Bijvoorbeeld: een gemeenteraad legt vast dat lokaal eigendom een uitgangspunt is bij nieuwe opwek- of warmteprojecten.

2.2 De gemeente als regisseur en beleidsmaker

De visie vertaalt de gemeente naar beleid. Via een verordening op grond van de Energiewet kan zij lokaal eigendom van grootschalige opwek bevorderen. Zonder zulk beleid komt de zeggenschap over opwek snel bij externe partijen te liggen. Externe partijen zijn vrij om hun opwek te verhandelen en bepalen zelf wie mag meedelen in hun aansluiting. Dat ondermijnt niet alleen de effectiviteit van het lokale energiesysteem, maar ook het vertrouwen van toekomstige gebruikers. Daarom stelt de gemeente concrete eisen die zij aankondigt in haar beleid: aan ontwikkelaars via vergunningen of door grond beschikbaar te stellen aan coöperaties.

Met deze visie en dit beleid voert de gemeente regie over de ruimtelijke ordening. Samen met provincies en waterschappen bepaalt zij wat waar gebouwd mag worden. Dat betekent ook regie op de inpassing van energie-infrastructuur: nieuwe aansluitingen, netuitbreidingen, woningbouw en bedrijventerreinen. De gemeente kan

hierbij als verbinder optreden tussen ontwikkelaars, netbeheerders en energiegemeenschappen, zodat ruimtelijke plannen en energie-infrastructuur op elkaar aansluiten. Energiegemeenschappen kunnen dit voeden met concrete data: hun energiebehoefte, productiecapaciteit en gewenste netcapaciteit. Zo ontstaat een ruimtelijk model van het lokale energiesysteem, dat de gemeente samen met netbeheerders gebruikt om keuzes te maken over locaties, aansluitingen en gedeelde capaciteit.

Voor de warmtetransitie voert de gemeente een vergelijkbare regierol, op grond van de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie en de Wet collectieve warmte. Zij werkt dit uit in het Warmteprogramma en de kavelplannen: een gebiedsgerichte aanpak, prioriteiten en afstemming tussen initiatieven. Bijvoorbeeld: een gemeente legt in haar Warmteprogramma vast dat zij een energiegemeenschap actief gaat ondersteunen. Deze regierol is extra gevoelig, omdat de gemeente vaak ook afnemer en pandeigenaar is binnen hetzelfde gebied. Publieke en private belangen raken elkaar dan. Dat vraagt om een transparante rolscheiding.

Een warmtegemeenschap ontstaat niet van de ene op de andere dag. Wijst de gemeente te snel een kavel toe aan een warmtebedrijf, zonder eerst bewoners de ruimte te geven om zich te organiseren? Dan kan dat later tot een patstelling leiden. Het is daarom verstandig dat de gemeente bewoners tijd geeft en hen actief ondersteunt bij het opbouwen van een warmtegemeenschap. Ook is het goed om vooraf te bepalen hoe te kiezen tussen meerdere initiatieven uit hetzelfde gebied.

2.3 De gemeente als subsidiegever

De gemeente kan energiegemeenschappen daarnaast ondersteunen door subsidies te verstrekken, bijvoorbeeld voor haalbaarheidsonderzoek, opstartkosten of ledenwerving. Deze rol stelt de gemeente in staat een initiatief een duw in de rug te geven, zonder zelf eigenaar of aandeelhouder te worden. Bijvoorbeeld: een gemeente verstrekt een opstartsubsidie aan een energiecoöperatie voor het opstellen van een businessplan.

2.4 De gemeente als controleur, vergunningverlener en handhaver

Als vergunningverlener en handhaver kan de gemeente concrete voorwaarden stellen aan initiatieven, bijvoorbeeld door inspanningseisen voor lokaal eigendom te verbinden aan een vergunning voor een energieproject. Zo wordt lokaal eigendom niet vrijblijvend, maar onderdeel van de voorwaarden waaronder een project mag worden gerealiseerd. De gemeente houdt vervolgens toezicht op de naleving daarvan. Bijvoorbeeld: een gemeente verbindt aan de vergunning voor een zonnepark de eis dat een deel van de opwek in lokaal eigendom komt.

Daarnaast borgt de gemeente kwaliteit en rechtmatigheid als controleur: zij zet gemeentelijke diensten in voor de kwaliteitscontrole van technische en financiële studies en houdt toezicht op het gebruik van verstrekte subsidiegelden. Vanuit deze rol vraagt zij verantwoording van initiatieven die subsidie hebben ontvangen en kan zij opdrachtgever zijn voor due diligence onderzoek. Bijvoorbeeld: een gemeente laat een onafhankelijk bureau een financiële due diligence uitvoeren voordat zij besluit deel te nemen in een publiek warmtebedrijf.

2.5 De gemeente als voorlichter en communicator

Daarnaast vervult de gemeente een rol als voorlichter en communicator: zij informeert bewoners en ondernemers over de energietransitie, over de mogelijkheden van energiegemeenschappen en over de rol die de gemeente daarin zelf speelt. Deze rol vraagt om zorgvuldigheid, zeker wanneer de gemeente tegelijk ook een financieel belang heeft bij een specifiek initiatief. Bijvoorbeeld: een gemeente organiseert een informatieavond over de mogelijkheden van een energiecoöperatie voor een nieuwbouwwijk.

3. De gemeente als private partij

De rollen van een gemeente in haar privaatrechtelijke rol ten opzichte van een energiegemeenschap zijn:

- Vastgoedeigenaar
- Producent (stroom/warmte)
- Afnemer (stroom/warmte)
- Grondeigenaar
- Financier
- Aandeelhouder
- Ontwikkelaar
- Ondersteuner en dienstverlener
- Opdrachtgever

3.1 Gemeente als vastgoed of grondeigenaar

Als eigenaar van publiek vastgoed, zoals scholen, gemeentehuizen of sportaccommodaties, kan de gemeente dit vastgoed beschikbaar stellen voor de energie- of warmtetransitie. Een gemeente kan bijvoorbeeld he dak van een gemeentelijk schoolgebouw beschikbaar stellen aan een lokale energiecoöperatie voor de aanleg van zonnepanelen, of een gebouw aansluiten op het warmtenet van een warmtegemeenschap.

Vanuit die positie als vastgoedeigenaar kan de gemeente ook afnemer van de energie van een energiegemeenschap zijn: zij neemt voor eigen gebouwen stroom of warmte af die door een energie- of warmtegemeenschap wordt geleverd. Concrete modellen hiervoor zijn zelflevering, zoals bij OM | Nieuwe Energie of AGEM gemeentelijke energie. De gemeente koppelt eerst haar eigen lokale opwek aan eigen verbruik en vult het restant aan met stroom van de energiegemeenschap. De levering gebeurt op basis van een vast of bandbreedtetarief, dat de kostprijs van de lokale opwek dekt en de gemeente voorspelbare energielasten geeft. Dit is voor beide partijen gunstig: de gemeente is verzekerd van betaalbare, lokale stroom, onafhankelijk van marktschommelingen, en de energiegemeenschap ontvangt een stabiele vergoeding die bijdraagt aan onderhoud en continuïteit van de productie.

In gebieden waar tegelijk een warmtegemeenschap ontstaat die als (potentieel) warmtebedrijf wordt aangewezen, is de gemeente dus zowel regisseur van het warmtesysteem als afnemer en pandeigenaar binnen hetzelfde gebied. Dit vraagt om een transparante rolscheiding tussen deze publiekrechtelijke en privaatrechtelijke belangen. Bijvoorbeeld: de gemeente sluit voor het gemeentehuis een warmteleveringscontract af met de lokale warmtegemeenschap, tegelijk met de particuliere afnemers in de buurt.

Ook als grondeigenaar kan de gemeente bijdragen: zij kan gemeentelijke grond beschikbaar stellen aan coöperatieve initiatieven, als praktische invulling van haar beleid voor lokaal eigendom. Zo kunnen energiegemeenschappen vroeg in een gebiedsontwikkeling aansluiten, in plaats van pas nadat de ruimtelijke keuzes al door anderen zijn gemaakt. Bijvoorbeeld: een gemeente reserveert een stuk gemeentegrond voor een energiecoöperatie die er een zonnepark wil ontwikkelen.

Als eigenaar van vastgoed of grond en als afnemer van stroom of warmte sluit een gemeente privaatrechtelijke contracten voor verhuur van het dak of de grond of de afname van energie met de energiegemeenschap, net als alle andere klanten van de energiegemeenschap. Hier komen voor gemeenten aanbestedingsregels om de hoek kijken.

Als een gemeente zelf productiemiddelen bezit, zoals zonnepanelen op gemeentelijke daken, een WKO-systeem bij een maatschappelijk vastgoedcluster of een windturbine op gemeentelijke grond, kan zij deze inbrengen in een energiegemeenschap en daarmee ook producent zijn. Dit kan door het eigendom over te dragen, zodat alle rechten en plichten bij de energiegemeenschap komen te liggen. Het kan ook door de productiemiddelen te leasen aan de energiegemeenschap: de gemeente behoudt dan het juridisch eigendom en de zeggenschap en ontvangt een vergoeding, terwijl de energiegemeenschap de productie, levering en flexibiliteit binnen het collectief mag benutten. Bijvoorbeeld: een gemeente leaset een gemeentelijke windturbine aan een energiegemeenschap tegen een vaste vergoeding per geleverde kWh.

3.2 Gemeente als financier en aandeelhouder

Verder kan de gemeente optreden als financier van een warmtebedrijf of energie-initiatief, bijvoorbeeld door een garantstelling af te geven, een lening te verstrekken of eigen vermogen in te brengen. Welke vorm passend is, hangt af van de gekozen eigendoms- en governancestructuur van het initiatief en brengt voor de gemeente een financieel risico met zich mee. Bijvoorbeeld: een gemeente staat garant voor een lening die een warmtegemeenschap aangaat bij een bank voor de aanleg van het distributienet.

Ten slotte kan de gemeente aandeelhouder zijn van een energie- of warmtebedrijf en vanuit die positie zeggenschap uitoefenen over de koers van het bedrijf, bijvoorbeeld via deelname in een publiek warmtebedrijf, al dan niet samen met een energiegemeenschap als mede-aandeelhouder. Dit geeft directe invloed, maar vergroot ook het risico op belangenverstrengeling met andere rollen, zoals die van vergunningverlener of beleidsmaker. Bijvoorbeeld: een gemeente neemt een aandelenbelang in een publiek warmtebedrijf en bereidt zich voor op eventuele latere deelname van een lokale energiegemeenschap in dat bedrijf.

Bij het verlenen van een subsidie, het verstrekken van financiering en het nemen van aandelen komen voor gemeenten staatssteunregels en aanbestedingsregels om de

hoek kijken. Energie Samen heeft hier een kennisdossier over en meer aandacht is nodig voor de vraag hoe deze regels gelden voor een samenwerking met een lokale gemeenschap.

4.3 Gemeente als ondersteuner en opdrachtgever

De gemeente ondersteunt initiatieven ook praktisch, via de inzet van gebiedsregisseurs, duurzaamheidscoördinatoren en participatieadviseurs. Zij kan daarbij optreden als verbinder tussen projectontwikkelaars, bouwbedrijven, grondeigenaren, netbeheerders en energiegemeenschappen, zodat ruimtelijke ontwikkeling en energie-infrastructuur op elkaar worden afgestemd. Ook geeft zij bewoners bewust tijd en ruimte om zich te organiseren voordat bijvoorbeeld een kavel wordt toegewezen aan een warmtebedrijf, om te voorkomen dat er later een patstelling ontstaat tussen een aangewezen warmtebedrijf en bewoners die zelf een warmtegemeenschap willen oprichten. Bijvoorbeeld: een gemeentelijke gebiedsregisseur begeleidt een energiegemeenschap bij de gesprekken met de netbeheerder over aansluitcapaciteit.

In sommige gevallen treedt de gemeente op als medeontwikkelaar van een warmteproject en is zij medeverantwoordelijk partner binnen het projectteam. Zij kan hierbij vanaf de start instappen of pas op het moment dat de ontwikkelfase begint. Als ontwikkelaar draagt de gemeente mee in de projectrisico's, maar heeft zij ook directe invloed op de inrichting en voortgang van het project. Bijvoorbeeld: een gemeente neemt samen met een energiegemeenschap deel in de projectorganisatie voor de ontwikkeling van een lokaal warmtenet.

Ten slotte kan de gemeente als opdrachtgever samenwerken met een energie- of warmtegemeenschap bij de uitvoering van gemeentelijke taken, bijvoorbeeld bij de aanpak van energiearmoede of de inrichting van een energieloket. Hierbij maakt zij gebruik van de lokale kennis en het netwerk van de gemeenschap om haar eigen beleidsdoelen te realiseren. Bijvoorbeeld: een gemeente geeft een energiegemeenschap de opdracht om als uitvoerder van het lokale energieloket bewoners te begeleiden bij het aanvragen van energiebesparende maatregelen.

4. Gemeenten binnen de energiegemeenschap

Naast de rollen die de gemeente ten opzichte van een energiegemeenschap kan vervullen als wederpartij (zie de vorige hoofdstukken), kan zij er ook onderdeel van worden: als lid. Dat is een fundamenteel andere positie dan bijvoorbeeld die van beleidsmaker, vergunningverlener of subsidieverstrekker. Om deze twee posities niet te laten vermengen, is het advies dat de gemeente, wanneer zij deelneemt aan een energiegemeenschap, dit doet in een gelijkwaardige positie ten opzichte van de andere leden.

Binnen de energiegemeenschap bestaat geen aparte bestuurlijke status voor overheden. Rechten en plichten van de gemeente volgen simpelweg uit het lidmaatschap, net als bij elk ander lid. Haar handelen binnen de energiegemeenschap is dan ook een privaatrechtelijke handeling, geen uitoefening van een publieke taak: de gemeente treedt op als deelnemer in de coöperatie en niet als bevoegd gezag.

Dit onderscheid is belangrijk om vast te houden, want als publieke partij vervult de gemeente daarnaast ook andere, externe rollen ten opzichte van de energiegemeenschap: als beleidsmaker, subsidieverstrekker of vergunningverlener. Die rollen moeten helder gescheiden blijven van haar positie als lid. Vermengt de gemeente deze rollen? Dan ontstaat precies het risico op belangenverstrengeling dat dit document aan de orde stelt. Gaat de gemeente ergens over als publieke partij? Dan regelt zij dat als publieke partij, via beleid, vergunning of subsidie, en niet via haar stem als lid van de energiegemeenschap.

5.1 Gemeente als lid van een energiegemeenschap

Gemeenten, waterschappen en provincies mogen lid worden van een energiegemeenschap en/of warmtegemeenschap. Zij worden geen lid omdat zij overheid zijn, maar omdat zij, net als een burger of bedrijf, onderdeel zijn van de lokale gemeenschap en over assets beschikken die energie opwekken, warmte gebruiken, elektriciteit afnemen, kunnen bijdragen aan conversie of opslag, of aan energiebesparing.

Als lid wordt de gemeente in principe niet anders behandeld dan andere leden, tenzij anders opgenomen in de statuten van de coöperatie. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is stemrecht. De Energiewet schrijft gelijk stemrecht voor alle leden niet dwingend voor bij alle typen energiegemeenschappen. Gelijk stemrecht is dus wettelijk gezien optioneel. Het is wel verplicht voor gemeenschappen die zich specifiek als hernieuwbare energiegemeenschap willen kwalificeren of die gebruik willen maken van bepaalde subsidieregelingen, zoals de SCE. Daarbij is gelijk stemrecht wél een voorwaarde.

In de praktijk wordt gelijk stemrecht breed toegepast en wij adviseren dit ook sterk. Het sluit aan bij de coöperatieve principes van de International Cooperative Alliance (ICA). Die stelt dat leden in coöperaties gelijke stemrechten hebben, één lid, één stem, en dat coöperaties op andere niveaus ook op democratische wijze zijn georganiseerd, ongeacht de omvang van hun kapitaalinbreng of afname.

Ook vanuit Europa wordt op gelijk stemrecht gestuurd. De Europese richtlijnen voor energiegemeenschappen eisen dat een energiegemeenschap "effectief gecontroleerd" wordt door haar leden en autonoom kan handelen. Dat betekent onder meer dat geen enkel individueel lid, ook geen overheid, zoveel invloed mag hebben dat de gemeenschap wordt gestuurd door de belangen van dat ene lid, in plaats van door de leden gezamenlijk. Effectieve controle houdt in dat er geen dominantie is van individuele leden, investeerders of andere samenwerkingspartners en dat de gemeenschap zelfstandig beslissingen kan nemen. Ook Nederlandse energiecoöperaties kiezen de coöperatieve rechtsvorm juist vaak omdat daarmee lidmaatschap en stemrecht voor de leden goed te waarborgen zijn.

5.2 Invloed van de gemeente als lid van een energiegemeenschap

Het logische gevolg van gelijk stemrecht is dat de gemeente als lid in de ledenvergadering evenveel te zeggen heeft als elk ander lid, niet meer. Wil de gemeente daadwerkelijk sturen op de strategie, prijsstelling of investeringen van een energiegemeenschap? Dan is lidmaatschap dus niet het geschikte instrument. Dat kan zij veel gerichter doen via haar publiekrechtelijke rollen (beleid, vergunningverlening, subsidievoorwaarden) of via privaatrechtelijke overeenkomsten met de energiegemeenschap als wederpartij, bijvoorbeeld een samenwerkingsovereenkomst of een leverings- of financieringsovereenkomst.

Dit geldt ook voor energiedelen. Soms wordt gedacht dat dit alleen mogelijk is als je lid bent van een energiegemeenschap, maar dat is niet wat de wet voorschrijft. Energiedelen is, sinds artikel 2.30 van de Energiewet, een recht dat toekomt aan elke actieve afnemer met een geschikt leveringscontract en slimme meter, of aan leden en aangeslotenen van een energiegemeenschap. De wettelijke voorwaarde is dus een leveringscontract, niet lidmaatschap als zodanig. De gemeente kan, zoals eerder beschreven bij haar rol als afnemer, ook via een privaatrechtelijk leveringscontract meedelen in lokaal opgewekte energie, zonder daarvoor lid te worden.

Dat is echter een wezenlijk andere situatie dan energiedelen als lid. Neemt de gemeente energie af op basis van een afzonderlijke overeenkomst? Dan is er een herkenbare contractuele verhouding met een wederpartij en ligt de vraag voor de hand of sprake is van een overheidsopdracht en welke aanbestedingsregels daarop van toepassing zijn. Is de gemeente daarentegen als gelijkwaardig lid onderdeel van de energiegemeenschap en worden opwek, verbruik, allocatie, kosten en risico's gezamenlijk binnen de gemeenschap georganiseerd? Dan is niet vanzelfsprekend sprake van een afzonderlijke levering of dienst die de gemeente van een ondernemer

afneemt. Daarmee verschuift ook de aanbestedingsrechtelijke vraag: niet alleen hoe energiedelen zou moeten worden aanbesteed, maar eerst óf daarvan überhaupt sprake van is. Ontbreekt een afzonderlijke prestatie van een ondernemer aan de gemeente en gaat het in plaats daarvan om interne allocatie en gezamenlijk gedragen kosten en risico's? Dan kan een constitutief element van een overheidsopdracht ontbreken en hoeft energiedelen als lid mogelijk niet als aanbestedingsplichtige energie-inkoop te kwalificeren.

Of en onder welke voorwaarden dit juridisch houdbaar is, verdient nadere toetsing, bijvoorbeeld door NPRES. Voor gemeenten is vooral van belang het onderscheid scherp te houden: ga eerst na vanuit welke positie je als gemeente handelt ten opzichte van de energiegemeenschap, als afnemer met een aparte overeenkomst of als deelnemer binnen een gezamenlijke organisatievorm, en bepaal daarna welke juridische en bestuurlijke consequenties daarbij horen.

5. Koppelkansen en risico’s bij rolstapeling

In de vorige hoofdstukken hebben we gezien dat een gemeente tot wel 16 verschillende rollen kan hebben ten opzichte van een energiegemeenschap. Vaak zal rolstapeling optreden: de gemeente vervult meerdere rollen tegelijkertijd. Die rolstapeling biedt kansen en brengt risico’s met zich mee. In dit hoofdstuk geven we daar een overzicht van.

5.1 Koppelkansen

Het combineren van verschillende rollen hoeft niet alleen risico’s met zich mee te brengen. In veel gevallen kunnen rollen elkaar juist versterken en ervoor zorgen dat de gemeente effectiever kan bijdragen aan de ontwikkeling van energiegemeenschappen.

Vastgoedeigenaar, afnemer en ontwikkelaar
Deze rollen liggen logisch in elkaars verlengde. Als vastgoedeigenaar beschikt de gemeente over gebouwen, daken en grond waarop energie kan worden opgewekt. Daarmee kan zij ook afnemer worden van de opgewekte energie en vanuit haar rol als ontwikkelaar bijdragen aan de ontwikkeling van een project.

Regisseur en ondersteuner of dienstverlener
De regierol van de gemeente kan goed samengaan met een ondersteunende rol. Vanuit de regie op bijvoorbeeld de warmtetransitie kan de gemeente initiatieven praktisch ondersteunen door gebiedsregisseurs of adviseurs beschikbaar te stellen.

Subsidiegever en controleur
Deze rollen vullen elkaar aan. Als de gemeente een subsidie verstrekt, heeft zij ook een

verantwoordelijkheid om te controleren of de subsidie rechtmatig en volgens de afgesproken voorwaarden wordt gebruikt.

Beleidsmaker en regisseur
Ook deze rollen kunnen elkaar versterken. De gemeente kan vanuit haar visie en beleid richting geven en deze vervolgens via de regierol vertalen naar concrete uitvoering, bijvoorbeeld via de Transitievisie Warmte en het Warmteprogramma.

5.2 Risico's

Het combineren van rollen kan ook leiden tot belangenverstrengeling of onduidelijkheid over de positie van de gemeente. Vooral wanneer een gemeente tegelijkertijd publieke bevoegdheden heeft en financieel of organisatorisch betrokken is bij een energiegemeenschap, is het belangrijk om de verschillende rollen duidelijk van elkaar te scheiden.

Toezichthouder en deelnemer
Wanneer de gemeente bijvoorbeeld vergunningverlener, handhaver of controleur is en tegelijkertijd aandeelhouder, ontwikkelaar of financier van een initiatief, kan er een belangenconflict ontstaan. De gemeente houdt dan immers toezicht op een initiatief waarbij zij zelf ook een belang heeft.

Aandeelhouder en publieke partij
Als een gemeente aandeelhouder is van een publiek warmtebedrijf en tegelijkertijd beleid maakt of subsidies verstrekt aan energiegemeenschappen, kan er een spanningsveld ontstaan. Het belang van het eigen warmtebedrijf kan dan botsen met de neutrale en faciliterende rol die de gemeente richting energiegemeenschappen heeft.

Financier en toezichthouder
Ook wanneer de gemeente een energiegemeenschap financiert kan er een afhankelijkheidsrelatie ontstaan. De gemeente kan daardoor invloed krijgen op de energiegemeenschap. Dit roept de vraag op hoe deze financiële betrokkenheid zich verhoudt tot een eventuele toezichthoudende rol van de gemeente.

Lid en aandeelhouder of financier
Als lid van een energiegemeenschap heeft de gemeente in beginsel dezelfde stem als andere leden. Dat kan verwarrend worden als de gemeente daarnaast bijvoorbeeld aandeelhouder of financier is en vanuit die rol meer invloed heeft. Het is daarom belangrijk om duidelijk te onderscheiden welke invloed de gemeente vanuit iedere afzonderlijke rol heeft.

Verschillende juridische rollen
Het stapelen van rollen kan ook juridische vragen oproepen, bijvoorbeeld op het gebied van staatssteun en aanbestedingsrecht. De juridische gevolgen verschillen per

situatie en verdienen daarom afzonderlijke aandacht. Een nadere analyse hiervan kan bijvoorbeeld worden uitgevoerd door een kennisinstituut als het KED.

Gemeente als afnemer
Wanneer de gemeente een groot deel van de energie van een energiegemeenschap afneemt, kan de gemeenschap afhankelijk worden van één grote afnemer. Dat kan de positie van de energiegemeenschap kwetsbaar maken. Het is daarom belangrijk dat hierover transparante afspraken worden gemaakt en dat de leden hiermee instemmen. Een heldere governancestructuur kan voorkomen dat de energiegemeenschap eenzijdig afhankelijk wordt van de gemeente als klant.

5.3 Rolstapeling specifiek bij energiearmoede

Gemeenten spelen een centrale rol in het voorkomen en verminderen van energiearmoede. Naast landelijk toebedeelde verantwoordelijkheden, via bijvoorbeeld de SPUK-gelden die zich richten op energiearmoede, volgt deze verantwoordelijkheid ook uit de Europese energiedelenbepalingen[1], met name artikel 15a lid 8 van de richtlijn. Lid 8 bevat een harde verplichting: lidstaten moeten ervoor zorgen dat energiedelen toegankelijk is voor kwetsbare en energiearme huishoudens. Lid 8 legt een inspanningsverplichting op: minimaal 10% van de energie die via energiedeelprojecten door publieke autoriteiten wordt gedeeld, moet terechtkomen bij deze doelgroepen. Hoewel deze verplichting formeel aan lidstaten is gericht, komt zij feitelijk in de praktijk vaak bij gemeenten terecht, waarbij zij een groot deel van de uitvoering en organisatie van het decentrale energiesysteem op zich nemen.

Gemeenten kunnen deze verantwoordelijkheid op verschillende manieren invullen. Ten eerste kunnen zij zelf deelnemen als lid van een energiegemeenschap en daarbij productie die de energiegemeenschap realiseert op gemeentelijke panden, daken of grond inbrengen ten behoeve van kwetsbare afnemers. Op die manier zetten gemeenten hun eigen productiemiddelen strategisch in om energiearmoede structureel te verlichten.

Ten tweede kunnen gemeenten hun rol als publieke facilitator benutten door energiegemeenschappen te ondersteunen met subsidies, garantstellingen, gebiedsruimte of programmagelden voor projecten die specifiek gericht zijn op het helpen van energiearme huishoudens. Dit sluit aan bij de praktijk in veel steden, waar energiegemeenschappen worden ingezet voor lokale projecten zoals collectieve inkoop, gratis of goedkope energiedelen en maatregelen voor isolatie of

[1] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401711

gedragsadvies. Hierbij wordt vaak samengewerkt met lokale energiegemeenschappen. Deze gemeenschappen kunnen effectief bij kwetsbare doelgroepen achter de voordeur komen en langdurig contact houden om energiebesparing te realiseren. Onderzoek van TNO toont aan dat de aanpak effectiever is wanneer dit met een lokaal ingebedde partij wordt gedaan. De gemeente kan in haar inkoopbeleid of haar energiebesparingsbeleid opnemen dat zij dit soort diensten bij voorkeur met een lokale energiegemeenschap doet.

Door deze dubbele rol, zowel als actieve deelnemer in de gemeenschap als publieke partij die verantwoordelijk is voor het verlagen van energiearmoede, kunnen gemeenten ervoor zorgen dat energiedelen daadwerkelijk bijdraagt aan een eerlijke energietransitie. Ze benutten publieke infrastructuur en middelen om impact te vergroten, terwijl ze tegelijkertijd ruimte laten aan energiegemeenschappen om hun eigen kracht te benutten en maatschappelijke meerwaarde te realiseren.

Door vervolgens als publieke partij samen te werken met de energiegemeenschap bij de uitvoering van de isolatiemaatregelen bij kwetsbare huishoudens, versterkt de gemeente de energiegemeenschap en werkt zij effectief en efficiënt aan haar publieke beleidsdoelen.

6. Conclusie en aanbevelingen

Gemeenten kunnen op veel verschillende manieren betrokken zijn bij energiegemeenschappen. Zij kunnen bijvoorbeeld grondeigenaar, vastgoedeigenaar, afnemer, producent, financier, aandeelhouder, ontwikkelaar, opdrachtgever of ondersteuner zijn. Daarnaast kunnen zij ook zelf lid worden van een energiegemeenschap. Het combineren van deze rollen biedt veel kansen om de lokale energietransitie te versnellen en maatschappelijke waarde te creëren. Tegelijkertijd brengt rolstapeling risico's met zich mee, met name wanneer publieke en private belangen door elkaar gaan lopen.

De belangrijkste conclusie van dit document is daarom dat **rolstapeling op zichzelf geen probleem is, maar dat gemeenten bewust moeten omgaan met de verschillende rollen die zij vervullen**. Per situatie moet duidelijk zijn vanuit welke rol de gemeente handelt, welke verantwoordelijkheid daarbij hoort en welke vorm van invloed daarbij past. Vooral de scheiding tussen de gemeente als publieke partij en de gemeente als privaatrechtelijke deelnemer is daarbij van belang.

Als een gemeente bijvoorbeeld lid wordt van een energiegemeenschap, is zij in beginsel één van de leden en heeft zij dezelfde positie als andere leden. Zij moet haar invloed als lid daarom niet vermengen met haar publieke bevoegdheden als beleidsmaker, vergunningverlener of subsidieverstrekker. Wil de gemeente vanuit haar publieke verantwoordelijkheid sturen op een ontwikkeling? Dan moet zij daarvoor de

daarvoor bestemde publieke instrumenten inzetten. Wil zij als private partij afspraken maken? Dan moet dit gebeuren vanuit een herkenbare privaatrechtelijke rol.

Tegelijkertijd biedt juist het combineren van rollen veel mogelijkheden. Een gemeente kan bijvoorbeeld haar vastgoed en grond inzetten voor lokale energieopwekking, zelf energie afnemen van een energiegemeenschap, initiatieven financieel of praktisch ondersteunen en lokale gemeenschappen ruimte geven om zich te organiseren. Ook kan zij als opdrachtgever gebruikmaken van de lokale kennis en netwerken van energiegemeenschappen om maatschappelijke doelen te realiseren. Daarmee kan de gemeente niet alleen beleid maken, maar ook daadwerkelijk bijdragen aan de uitvoering ervan.

Op basis daarvan doen wij de volgende aanbevelingen:

1. **Maak vooraf expliciet vanuit welke rol de gemeente handelt.**
   Breng bij iedere samenwerking met een energiegemeenschap in kaart welke rol of rollen de gemeente vervult en welke verantwoordelijkheden en bevoegdheden daaruit voortvloeien.
2. **Houd publieke en private rollen duidelijk gescheiden.**
   Een gemeente die tegelijkertijd bijvoorbeeld beleidsmaker, vergunningverlener, financier, afnemer of lid is, moet voorkomen dat invloed vanuit de ene rol wordt gebruikt binnen een andere rol. Besluiten moeten steeds vanuit de juiste rol en via het daarvoor bestemde instrument worden genomen.
3. **Kies voor gelijkwaardigheid wanneer de gemeente lid wordt.**
   Wanneer een gemeente onderdeel wordt van een energiegemeenschap, adviseren wij haar een gelijkwaardige positie ten opzichte van de andere leden te geven. Het uitgangspunt van ‘één lid, één stem’ past bij het coöperatieve karakter van energiegemeenschappen en voorkomt dat de gemeente vanuit haar publieke positie een dominante positie inneemt.
4. **Gebruik het lidmaatschap niet als instrument om publieke invloed uit te oefenen.**
   Wanneer de gemeente invloed wil uitoefenen op bijvoorbeeld strategie, prijsstelling of investeringen, zijn publiekrechtelijke instrumenten of duidelijke privaatrechtelijke afspraken daarvoor geschikter. Het lidmaatschap moet niet worden gebruikt om invloed uit te oefenen die de gemeente vanuit haar publieke rol heeft.
5. **Benut gemeentelijke assets en middelen strategisch.**
   Gemeentelijke daken, grond, gebouwen, productie-installaties en financiële middelen kunnen worden ingezet om energiegemeenschappen te versterken. Dit biedt kansen om lokaal eigendom, lokale energieopwekking en maatschappelijke waarde te vergroten.

6. **Geef lokale energiegemeenschappen ruimte om zich te organiseren.**
   Gemeenten kunnen een belangrijke faciliterende rol vervullen door tijd, ruimte, kennis en ondersteuning beschikbaar te stellen. Dit is met name van belang bij gebiedsontwikkelingen en warmtetransitie, waar vroegtijdige betrokkenheid van bewoners en energiegemeenschappen kan helpen om latere patstellingen te voorkomen.
7. **Maak vooraf inzichtelijk welke juridische regels van toepassing zijn.**
   Bij rolstapeling kunnen onder meer aanbestedingsrechtelijke en staatssteunrechtelijke vragen ontstaan. Gemeenten doen er daarom goed aan om bij complexe samenwerkingen vooraf te bepalen welke juridische kaders van toepassing zijn en waar nadere juridische toetsing nodig is.
8. **Gebruik de kracht van energiegemeenschappen voor maatschappelijke doelen.**
   Energiegemeenschappen beschikken over lokale kennis, netwerken en vertrouwen in de gemeenschap. Gemeenten kunnen deze kracht benutten bij de uitvoering van beleid, bijvoorbeeld bij energiebesparing, isolatie en energiedelen voor kwetsbare huishoudens.
9. **Onderzoek juridische vraagstukken waar de praktijk nog onvoldoende duidelijkheid biedt.**
   Met name bij nieuwe samenwerkingsvormen, zoals energiedelen binnen een energiegemeenschap waarin de gemeente zelf lid is, is nadere juridische toetsing wenselijk. Kennisinstituten zoals NPRES of het KED kunnen hierbij een belangrijke rol spelen.

Bijlage 1: wettekst en definitie

Om de basis te leggen voor het begrip energiegemeenschap, en de rest van dit paper leesbaar te maken, vermelden we hier de wetteksten voor energiegemeenschappen.

Energiewet[2] - Artikel 1.1 begripsbepalingen

Energiegemeenschap: juridische entiteit die ten behoeve van haar leden, vennoten of aandeelhouders activiteiten op de energiemarkt verricht en als hoofddoel heeft het bieden van milieuvoordelen, economische voordelen of sociale voordelen aan haar leden, vennoten of aandeelhouders of aan de plaatselijke gebieden waar ze werkzaam is, en niet is gericht op het maken van winst.

Artikel 2.4 voorwaarden energiegemeenschap

1. Een energiegemeenschap neemt in haar statuten, of, in geval van een personenvennootschap, in een overeenkomst, ten minste op dat:

a. de participatie in de energiegemeenschap open en vrijwillig is;

b. de leden, vennoten, of aandeelhouders het recht hebben de energiegemeenschap te verlaten; en

c. de feitelijke zeggenschap over de energiegemeenschap is gelegen bij leden, vennoten of aandeelhouders die natuurlijk personen, micro-ondernemingen, kleine ondernemingen, gemeenten, waterschappen, provincies of gemeenschappelijke regelingen zijn.

2. Een energiegemeenschap die hernieuwbare energieprojecten ontwikkelt, kan:

a. in aanvulling op het eerste lid, in de statuten of de overeenkomst opnemen dat de leden, vennoten of aandeelhouders van de energiegemeenschap enkel natuurlijk personen, gemeenten, waterschappen, provincies, gemeenschappelijke regelingen of micro-ondernemingen, kleine ondernemingen of middelgrote ondernemingen zijn;

b. in afwijking van het eerste lid, onderdeel

c, de feitelijke zeggenschap over de energiegemeenschap bij die leden, vennoten of aandeelhouders van de rechtspersoon leggen, die in de nabije omgeving van de hernieuwbare-energieprojecten zijn gevestigd; en

[2] Energiewet, Stb. 2025, 12, geraadpleegd via https://wetten.overheid.nl/BWBR0050714.

c. in haar statuten bepalen dat de deelnemende leden, vennoten of aandeelhouders een gelijk stemrecht hebben.

Praktische toepassing van de wetstekst

In de wet staat dat een energiegemeenschap elke juridische entiteit kan aannemen, maar dat zij wel aan bepaalde voorwaarden moet voldoen. Daarom wordt in de wet gesproken over leden (coöperatie), aandeelhouders (besloten vennootschap) of vennoten (naamloze vennootschap).

In de praktijk zien we dat vrijwel alle energiegemeenschappen kiezen voor de coöperatie U.A., omdat deze vorm het meest praktisch is voor de invulling van de wettelijke definitie en de specifieke voorwaarden. Een voorbeeld is de voorwaarde dat de organisatie open moet zijn voor deelnemers. De coöperatieve juridische entiteit leent zich hier het best voor, omdat het lidmaatschapsproces veel eenvoudiger is dan het uitgeven van aandelen uit de besloten vennootschap.

In dit position paper gaan we er daarom van uit dat een energiegemeenschap een coöperatie is met leden, en gebruiken we consequent de term leden wanneer we het hebben over de deelnemers.

Contactpersoon: Ilonka Marselis – ilonka.marselis@energiesamen.nu